

Unutulmuş Bir Kahraman Esat Paşa2 Bölüm

– Sami Biber · 06 Haziran 2022

Yaklaşık 9 aydır Atina'da esaret hayatı süren Esat Paşa, 2 Aralık 1913 tarihinde İstanbul'a geri döndü ve ardından 30 Aralık'ta merkezi Halep olan 6'ncı Kolordu Komutanlığı'na tayin edildi. Fakat Enver Paşa, Esat Paşa'nın İstanbul'a yakın bir yerde görev yapmasını istiyordu. Bunun üzerine Esat Paşa Halep'e gitmedi ve 1914 senesinde Tekirdağ'da 3'üncü Kolordu Komutanlığı'na atandı.

Esat Paşa bu yeni görevinde ilk olarak Tekirdağ'da hasta nakilleri, silah teminatı, askeri talimler ve bunun gibi birçok işle bizzat ilgilendi.

2 Kasım 1914 tarihinde yani Osmanlı Devletinin I. Dünya Savaşına resmen girdiği günün ertesi günü 1. Ordu Kumandanlığından Esat Paşa'ya Gelibolu'ya giderek birliklerin tümünü komuta etmesi görevi verildi. 4 Kasım'da 1914 tarihinde de 3'üncü Kolordu Gelibolu'ya nakledildi.

8 Kasım günü Esat Paşa ağır bir hastalık geçirdi ve malulen emekliye ayrılmak istedi. Bunu duyan Alman Mareşal Liman von Sanders ona acil bir telgraf yollayarak şöyle dedi:

“Enver Paşa ile görüştüm. Vaziyeti askeriyeinizde(Askeri görevinizde) kalmanızı sizden talep ediyorum. Böyle mühim bir anda, vatan en iyi zâbitlerinden mahrumiyeti kabul edemez. Tahriratla mükemmel salâhiyeti haiz yeni emirler alacaksınız. Bu salâhiyete binaen karargâhı umumunuzu(Genel karargahınızı) hemen Gelibolu'ya nakledersiniz.”

Esat Paşa tüm hayatı boyunca emirlere itaat eden bir komutan oldu. Bu sefer de ağır hasta olmasına rağmen emirlere itaat ve görevine devam etti.

18 Mart 1915'de İtilaf Devletleri donanmasının dünyanın en güçlü savaş gemileri ile Çanakkale Boğazını geçme teşebbüsünün onlar açısından başarısızlıkla sonuçlanmasında Esat Paşa'nın üstün komutanlığın rolü oldukça fazlaydı.

Evet... Düşman Çanakkale Boğazını geçememişti ancak denizde başarısız olan düşmanın bir kara hareketi yapacağı kesindi. İşte bu noktada Esat Paşa'ya yine önemli görevler düşüyordu. Çünkü Osmanlı Genelkurmayı, Esat Paşa'nın emri altındaki 3. Kolordunun Bolayır'dan başlayarak Gelibolu Yarımadasını korumasını istiyordu.

Düşman 25 Nisan 1915'de Karaya asker çıkarmaya başladı. Ancak burada önemli bir noktanın altını çizmekte de yarar var.

5. Ordu Komutanı Limon won Sanders ile 3. Kolordu Komutanı Esat Paşa arasında oldukça önemli görüş ayrılıkları vardı. Bu görüş ayrılıkları şunlardı: 1- Limon won Sanders, düşman çıkarmasının Saros Körfezine yapılacağını düşünürken Esat Paşa çıkarmanın hedefinin Seddü'l Bahir ve Kabatepe olacağını düşünüyordu 2- Limon won Sanders düşmanı içeride bekleyip ani bir taarruzla püskürtmeyi düşünürken Esat Paşa "Kıyıda mevzilenelim ve daha çıkarma yapmadan işlerini bitirelim." Düşüncesindeydi.

Bundan sonrasını Esat Paşa'nın anılarından dinleyelim:

Tarih 25 Nisan 1915 İtilaf Devletleri orduları karaya asker çıkarmaktadır.

"Bir taraftan durumu bildirmek, gerekli emirleri almak üzere aynı zamanda Eceabat'a çabuk gidebilmek için bir araç istemek üzere otomobille kendisini aramaya gittim. Bolayır'a yaklaştığımda yanında yaveri Brike olduğu halde bir çalının arkasında dürbünüyle düşman gemilerini seyrederken buldum. Otomobilimi bir sırtın arkasına bıraktım, yürümeye başladım. Beni görünce düşman görür korkusuyla telaşa kapılarak "yere yat" işaretini verdi. Bunun üzerine yere yatmak zorunda kalarak sürüne sürüne yanına gittim... Kendisine, asıl çıkarmanın Arıburnu ile Seddülbahir'de başladığını ve Saros Körfezi'ne gelen bu gemilerin bir gösterişten ibaret olmasının muhtemel bulunduğunu söyledim. Bir an önce Eceabat'a gidip duruma el atabilmek için emrinde bulunan şirket vapurunun geçici olarak emrime verilmesini rica ettim. Düşman hakkındaki görüşümü yerinde buldu, karargâha dönüş kararı vererek şirket vapuruyla Eceabat'a gitmeme izin verdi. Yalnız kendisinden yapılacak hareket hakkında hiçbir talimat alamadım."

Evet... Limon won Sanders'in İngilizlerin sahte çıkarma hareketini yutması maalesef Türk ordusuna çok zor anlar yaşattı Çanakkale Savaşlarında.

Çanakkale Kara Savaşlarının bu ilk çıkarma günü ile ilgili olarak Esat Paşa'nın hatıraları ile Mustafa Kemal'in anıları biraz farklılık gösterir.

Esat Paşa'ya göre İngilizlerin iki tümene yakın kuvvetine karşı, 57. ve 27. Alayların birlikte gösterdiği taarruzlar sonunda, çıkarma birlikleri ilk çıktıkları kıyı sırtlarına sıkıştırıldılar. Ancak 9.tümeden 19.Tümenine(Mustafa Kemal'in emrinde bulunan ihtiyat tümeni) gelen "Düşman Kabatepe kumsalına asker çıkardı" haberi üzerine, 77. Alay güneye, Palamutluk sırtına yönlendirildi. Bu vaziyetteYarbay Mustafa Kemal, Maltepe'deki 72. Alayın yanında bulunduğu sırada Esat Paşa ile karşılaştı. Yarbay Mustafa Kemal, Esat Paşa'nın yanına geldi. Esat Paşa'ya Tümenini düşman donanması tarafından yapılan ve birçok kayıplara sebebiyet veren ateş yağmurundan kurtarmak için geri çekmeyi ve daha sonra Eğertepe'yi geri almak düşüncesinde olduğunu söyledi.Esat Paşa kendisine:"Beyefendi, askerimiz eğitimi henüz noksan olduğundan tarihte birçok örnekleri görüldüğü gibi bu çekilişi bozgun sayarak istediğimiz yerde durmayarak kaçmaya kalkışacaktır. Bunun içindir ki tümenimiz yerinde kalarak

gerekirse düşmana saldıracaktır. Ölmek var dönmek yok ”cevabını verdi. Bunun üzerine Mustafa Kemal cepheye dönerek bulunduğu bölgeyi savunup düşmanın bir adım dahi ilerlemesini engelledi.

Mustafa Kemal'e göre ise 24-25 Nisan günü saat sabaha karşı 05.50'de 19. Tümen Komutanı Mustafa Kemal, Esat Paşa'yı aradı. Zırhlı gemilerin, kruvazörlerin ve nakliye gemilerinin Saros, Seddülbahir ve Arıburnu'na ilerlediklerini söyledi. Bunun üzerine Esat Paşa derhal karargâhına gitti.

Arıburnu bölgesinden top seslerini duyan Mustafa Kemal, bir süvari bölüğünü Kocatepe istikameti bölgesine keşif için gönderdi. Daha sonra, inisiyatif olarak 07.45'te karargâhından 57. Alay ile birlikte yanına bir dağ bataryasını alarak hareket etti. 09.40'da Kocaçimen Tepe'ye vardığında askerlerine istirahat verdikten sonra çıkarmayı gözetlemek için beraberindeki birkaç subay yaya olarak Conkbayırı'na doğru hareket etti.

Mustafa Kemal'in inisiyatif olarak tümenini zamanında savaşa sokması, Kocaçimen Tepe'nin düşman eline geçmesini engellemiş ve düşmanın Boğaz'a hâkim olma planlarını sonuçsuz bırakmıştır.

25 Nisan günü Mustafa Kemal'in başarısından dolayı Gümüş İmtiyaz Madalyası'nı bizzat Esat Paşa kendisi takmıştır.

Düşmana karşı yapılan başarılı savunma İstanbul'da heyecana sebep olmuştu. Başkomutan vekili Enver Paşa 11 Mayıs'ta Çanakkale'ye geldi. Cephedeki büyük başarılarından dolayı 15 Mayıs'ta 3'üncü Kolordu Komutanı Esat Paşa'ya, 19'uncu Tümen Komutanı Mustafa Kemal Paşa'ya ve 5'inci Ordu Kurmay Başkanı Kazım (İnanç) Paşa'ya üstün hizmet madalyaları takıldı. Ancak bu arada gerek Enver Paşa gerekse Limon won Sanders elde edilen başarılar sebebiyle gaza gelmiş olduklarından düşmana taarruz edilerek Çanakkale'den sökülüp atılmasını istiyordu. Lakin Esat Paşa bu görüşte değildi. " Biz düşmanın üzerine gideceğimize onlar bizim üzerimize gelsin" Diyordu. Nedeni ise gayet basit ve anlaşılırdı: Ordunun boşa harcayacak tek bir mermisi bile yoktu. "

Ağustos 1915 başlarına kadar tüm eksiklere rağmen düşman karşısında oldukça başarılı ve mucizevi bir savunma ve yer yer taarruz yapan Türk ordusunda 8 Ağustos günü önemli bir değişiklik yapıldı. Bu değişiklikle birlikte tüm birlikler Anafartalar Grup Komutanlığı emrine verildi ve bu komutanlığın başına da Albay Fevzi Bey (Çakmak) Getirildi.

5. Ordu komutanı Limon won Sanders, Fevzi Bey'e 8. Ağustos gecesi düşmana taarruz etme emri verdi. Fakat Fevzi Bey " Askerin dinlenmesi lazım. Bir taarruz en erken 9 Ağustos sabahı yapılabilir." Diyerek emre karşı geldi. Bunun üzerine kızan Limon won Sanders onu Anafartalar Grup Komutanlığından alarak yerine Albay Mustafa Kemal'i getirdi.

10 Ağustos'a gelindiğinde Mustafa Kemal'in üstün sevk ve idaresi altındaki Türk ordusu Conkbayırı

hücumu sonrasında İngiliz hattını bozdu ve düşman askerleri dağılmaya başladı. Suvla ile Anzak'ta tek bir önemli mevki bile müttefik güçler tarafından ele geçirilemedi. Çanakkale Boğazı için yapılan savaş fiilen sona erdi. 6-10 Ağustos tarihlerinde toplam 50.000 asker savaşa katıldı ve 18.000 şehid verildi.

Esat Paşa Çanakkale Savaşı'nın sonu hakkındaki fikirlerini şu ifadelerle dile getirdi:

"Denizden ve karadan cephemize ve geri hatlarımıza sayısız mermiler vekara torpilleri atlıyordu. Havadan inen ve yahut büyük düşen siperlerinden gelen el bombaları, hesapsızdı. Tayyarelerle çivi yağdırılıyor, yer altından lağım patlatılıyordu. Bunların hepsi askerlerimizin maneviyatına menfi hiç bir tesir yapmadı. Kumandanlar, zabitler, küçük rütbeli zabitler ve nihayet kahraman efradımız vazifelerine fütursuzca devam ediyorlardı. Canlarını esirgemiyorlardı. Büyük bir metanet ve cesaretle muhafaza etmekte oldukları bu mertçe vaziyetlerini, aynı inat ve cesaretle uğraşan İngiliz'e ve Müttefiklere usanç vermiştir. ..Nihayet ricattan başka çare olmadığına hükmederek, Gelibolu Yarımadası'nı tahliye ettiler.

Çanakkale Savaşlarından sonra Esat Paşa 1917 yılında İstanbul'a üçüncü ziyaretini yapan Alman İmparatoru Kayzer II. Wilhem'in mihmandarlığı görevini yaptı.

30 Eylül 1917'de merkezi İstanbul'da bulunan 1. Türk Ordusunun kumandanı Müşir Von Der Goltz Paşa, merkezi Bagdat'ta bulunan VI. Ordu komutanlığına atandı.Üçüncü Kolordu Kumandanı Esat Paşa da 29 Eylül tarihi itibariyle Goltz Paşa'nın yerine 1. Ordu Kumandanlığı'na tayin edildi.

8 Haziran 1918'de 3. Ordu komutanlığına atanan Esat Paşa, daha sonra Askeri Okullar Müfettişliği ve 2. Ordu Müfettişliği yaptıktan sonra, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan mütareke durumlarını beğenmediği için 19 Ekim 1919'da kendi isteği ile emekliliğe ayrıldı.

1920 yılında Ali Rıza Paşa'dan sonra hükümeti kuran Salih Paşa kabinesinde on beş gün Bahriye Nazırlığı yaptı.

Bundan sonraki hayatını ise kendisi şöyle anlatır:

"Mütareke (ateşkes) devresinde Bahriye Nazırı (Deniz Bakanı) sıfatıyla hizmet etmiş olduğum halde, kanun gereği 5.000 kuruş maaşla emekli oldum. Maaşımın azlığını gözden uzak tutmayan Atatürk'ün, emriyle, İstanbul Sigorta ve daha sonra Tramvay Şirketi Yönetim Kurulu Üyeliği'ne, Millet Meclisi Başkanı Mustafa Abdülhalik Renda'nın isteğiyle Göçmen Olmayanlar Komisyonu'na ve nihayet cumhurbaşkanımız İsmet İnönü'nün büyük lütuflarıyla Cam ve Şişe Fabrikaları Yönetim Kurulu Başkanlığı'na atandım. Bugüne kadar geçim sıkıntısını duyurmamış olan adı geçenlerin şükran borçlusu ve ezeli minnettariyim."

2 Kasım 1952'de 90 Yaşında vefat eden Esat Paşa Karacaahmet Mezarlığına defnedildi.

Allah makamını cennet eylesin

SON